

УДК 343.98
DOI <https://doi.org/10.32837/npuuola.v26i0.671>

В. М. Шевчук

ІННОВАЦІЙНІ КРИМІНАЛІСТИЧНІ ПРОДУКТИ У ПРАВОЗАСТОСОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИКУ

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку вітчизняної криміналістики та її перспективи характеризуються активними дослідженнями та застосуванням інноваційних засобів і технологій у всіх її складниках: загальній теорії криміналістики, криміналістичній техніці, криміналістичній тактиці та криміналістичній методиці. Інноваційні напрями розвитку криміналістики тісно пов'язані з розв'язанням її завдань в умовах глобалізації та інформатизації цифрового суспільства та широкого впровадження інноваційних інформаційних технологій [22]. Сьогодні завдання криміналістики визначаються її соціальною функцією – сприяти своїми прийомами, методами й засобами у протидії кримінальним явищам. У зв'язку з цим головним завданням криміналістики є сприяння органам правопорядку в боротьбі зі злочинністю, повне та своєчасне техніко-криміналістичне забезпечення й супровід розслідування та профілактики злочинів, їхнього судового розгляду. Це завдання може бути реалізовано на основі всебічного використання досягнень сучасної науки й техніки [2, с. 61; 12, с. 338].

Для успішного розв'язання цього та інших завдань криміналістика інтегрує та синтезує в собі сучасні досягнення науки й техніки [25, с. 148; 5, с. 275–277]. Тому процес формування криміналістичних знань у сучасних умовах є залежним від науково-технічного прогресу людського співтовариства. Розвиток криміналістики, її тенденції зумовлені впливом світових інформаційних потоків, інтеграцією знань про можливості протидії злочинності за допомогою науково-технічних досягнень сучасного суспільства. Інформатизація соціального середовища привела фактично до «технологізації» криміналістики, розроблення та впровадження інформаційних, цифрових, телекомунікаційних та інших технологій. Враховуючи наведене, нині відбуваються докорінні зміни та запроваджуються інноваційні підходи й у криміналістичному забезпеченні органів правопорядку [26, с. 144].

Необхідність вибору криміналістикою інноваційного шляху розвитку зумовлена об'єктивними причинами, пов'язаними із «соціальним замовленням» практики, спрямованими на пошук адекватних інноваційних засобів, прийомів і методів протидії сучасним викликам злочинності. Тож

створення та впровадження інноваційних криміналістичних продуктів завжди були й залишаються сьогодні одним із пріоритетних і визначальних завдань криміналістики. У зв'язку із цим критичного наукового переосмислення та в окремих випадках певного перегляду потребує ціла низка наукознавчих проблем криміналістики, пов'язаних із дослідженням інноваційних засад криміналістичної науки та практики розроблення й впровадження інновацій у діяльність органів правопорядку з метою підвищення ефективності їхньої роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розроблення інноваційних напрямів розвитку криміналістики зробили Т.В. Авер'янова, Г.К. Авдеева, В.П. Бахін, П.Д. Біленчук, Р.С. Белкін, А.В. Дулов, М.І. Долженко, М.В. Жижина, В.А. Журавель, В.О. Коновалова, І.І. Когутич, М.В. Салтевський, Р.Л. Степанюк, Н.Б. Нечаєва, В.В. Тіщенко, Ю.В. Черноус, Б.В. Щур, В.Ю. Шепітько та інші вчені. В окремих роботах розглядаються питання інновацій у криміналістиці та проблеми їх застосування у правозастосовній практиці (Г.К. Авдеева, В.А. Журавель, В.Ю. Шепітько та інші). Водночас є низка теоретичних і практичних проблем формування концепції інновацій у криміналістиці, яка залишається нерозробленою або належить до дискусійних. Крім того, простежуються тенденції відставання теоретичних розробок від практики застосування криміналістичних інновацій у правозастосовній діяльності. Нині також дискусійними залишаються питання, які є визначальними у формуванні теорії криміналістичних інновацій, зокрема й проблема розроблення та формування категоріально-понятійного апарату криміналістичної інноватики як нової наукової концепції. Сьогодні залишаються недослідженими поняття інноваційного криміналістичного продукту, його ознак, властивостей, що потребує нагального вирішення та проведення відповідних наукових розробок у цій царині знань.

Метою статті є дослідження проблем сутності та поняття інноваційного криміналістичного продукту, його ознак, властивостей, теоретичних проблем розроблення та практики їх впровадження й застосування у правозастосовній діяльності. Ставиться за мету провести аналіз наукових підходів до розуміння таких категорій, як інноваційний криміналістичний продукт і криміналістична інновація, сформулювати їхні визначення, виокремити їхні суттєві ознаки та властивості, проаналізувати співвідношення цих понять.

Виклад основного матеріалу дослідження. У криміналістичній доктрині та правозастосовній практиці сьогодні питання щодо поняття інноваційного криміналістичного продукту та криміналістичної інновації, їхніх ознак залишається дискусійним. Попри це, є очевидним, що переважна більшість науковців (Т.В. Авер'янова, Г.К. Авдеева, М.В. Жижина, В.А. Журавель, Н.Б. Нечаєва, В.Ю. Шепітько та інші), які досліджували цю проблему, визначають поняття інновації як кінцевий результат інноваційної діяльності, що набув та отримав втілення у вигляді *інноваційного продукту* (нового або вдосконаленого), нового підходу до технологічного процесу, рішень, організації, надання послуг, засобів розв'язання завдань, які використовуються у практичній діяльності та спрямовані на оптиміза-

цію та підвищення ефективності такої діяльності. Як правило, такі інновації пов'язуються із створенням нового або вдосконаленого інноваційного продукту у криміналістиці та впровадженням його у правозастосовну діяльність. При цьому інноваційний продукт у криміналістиці розглядається, як у вузькому, так і в широкому розуміннях.

У вузькому розумінні – це матеріальний новий продукт у криміналістиці у вигляді розроблених і запропонованих у практику *нових сучасних технічних засобів, приладів, апаратури, інструментів, технологій*, які є результатами науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок і метою запровадження яких є оптимізація розслідування та профілактики кримінальних правопорушень, підвищення якості та ефективності слідчої діяльності, суттєве зменшення помилок, сил і затрат. У такому разі інноваційний продукт є *матеріалізованим результатом* інноваційної діяльності у вигляді розробленого та створеного нового уречевленого (упредметненого, матеріалізованого) об'єкта (продукту), використання якого у майбутньому буде спрямоване на розв'язання окремих криміналістичних завдань, підвищення якості та ефективності правозастосовної практики. При цьому формою такого розробленого та запропонованого нововведення виступає матеріалізований, упредметнений продукт, до якого може бути віднесено *матеріальні техніко-криміналістичні засоби, прилади, апаратуру, інструменти* та інші, тобто матеріалізовані об'єкти. Як бачимо, у такому разі спостерігається уречевленість (упредметненість) розробленого та запропонованого продукту, результат створення якого втілений у конкретному матеріальному носії у вигляді нової матеріалізованої продукції або предметної субстанції, втілений у формі продукції (продукту) або технології.

Як убачається, у цьому випадку йдеться буквально про інноваційний продукт у криміналістиці у вузькому розумінні. У зв'язку з цим необхідно акцентувати увагу, що в такій ситуації такий інноваційний продукт *фактично є проміжним об'єктом між новим рішенням, ідеєю та результатом від її впровадження – власне інновацією*. Слід підкреслити, що за законодавчим підходом *об'єктом інноваційного продукту можуть бути лише продукція (продукт) або технологія*. Ні послуги, ні організаційно-технічні рішення не включені до складу зазначеного поняття. Крім того, і такий інноваційний продукт створюється та існує на стадії дослідно-конструкторських робіт, оскільки виникає в результаті проведення комплексу науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт *для з'ясування, створення умов і надання необхідної форми для втілення ідеї, доведення розроблення до впровадження* [4, с. 247]. Отже, такий продукт є розробленим і запропонованим для практичного використання, але поки що в кінцевому варіанті він не запроваджений і не використовується на практиці, та втілений він у вигляді нової матеріалізованої продукції (продукту) або технології. При цьому нематеріалізовані об'єкти – ні послуги, ні організаційно-технічні рішення – не включаються до складу зазначеного поняття та його розуміння у вузькому буквальному значенні.

У широкому розумінні інноваційний продукт у криміналістиці – це сукупність матеріалізованих і нематеріалізованих нових сучасних методів, прийомів, засобів, продукції, технологій, операцій, рішень, послуг та іншо-

го, які розроблені, запропоновані, а також *впроваджені й застосовуються на практиці* кваліфікованими спеціальними суб'єктами та спрямовані на ефективне розв'язання криміналістичних завдань, забезпечення підвищення якості та результативності правозастосовної діяльності й інноваційного та подальшого, сталого розвитку криміналістики як науки. При цьому до нематеріалізованих інноваційних продуктів у криміналістиці слід відносити нові або вдосконалені *послуги, рішення* (технічні, тактичні, методичні, організаційні), новітні підходи до *організації роботи* суб'єктів такої діяльності (слідчої, судової, експертної та іншої), які є результатами розроблених і запроваджених у практику розробок, як дослідно-конструкторських, так і науково-дослідних, зокрема криміналістичних. Як убачається, поряд із матеріалізованими об'єктами (засобами), з'являються ще й нематеріалізовані, неуречевлені об'єкти, зокрема такі, як послуги, рішення та інші, які можуть бути новими (новоствореними, або новозастосованими, або вдосконаленими). Практичне застосування таких продуктів здійснюється спеціальними суб'єктами (слідчий, експерт, суддя та інші), що забезпечує спеціалізованість, ефективність і результативність їх використання.

Як убачається, у першому випадку йдеться про інноваційний продукт у криміналістиці буквально у вузькому розумінні, а у другому – у широкому розумінні йдеться про інновацію у криміналістиці, тобто про криміналістичну інновацію або про ситуацію, коли розроблений і запропонований криміналістичний інноваційний продукт успішно проходить етапи цього процесу і стає запровадженим і застосовуваним у практичній діяльності, втілений він у вигляді нової продукції (продукту), технології, послуги, рішення і т.д., при цьому ще й позитивно впливає на якість та ефективність розслідування й оптимізує правозастосовну діяльність. У цьому плані правильно зазначається, що інноваційним продуктом є готовий для впровадження та використання новий або модернізований прилад, технологія та/або метод. Основною ознакою такого продукту є відсутність фактів попереднього використання запропонованого для застосування продукту в обраній його розробниками галузі [29, с. 14].

Як убачається, формулювання уніфікованого визначення поняття криміналістичного інноваційного продукту можливе шляхом виокремлення найбільш істотних його ознак. Формулювання визначення та суттєвих ознак цієї криміналістичної категорії передбачає проведення аналізу сутності такого поняття із врахуванням його тлумачення в теорії інноватики, криміналістичній науці та його законодавчого визначення у вітчизняному законодавстві. У «Тлумачному словнику сучасної української мови» продукт – це предмет, що є матеріальним результатом людської праці, діяльності; наслідок, витвір, результат чого-небудь; речовина, яку одержують або яка утворюється хімічним чи іншим шляхом із іншої речовини; речовина, яка служить матеріалом для виготовлення або вироблення чого-небудь [7, с. 400].

У теорії інноватики [3, с. 21–33] інноваційний продукт – це науково-дослідна або дослідно-конструкторська розробка нової технології чи продукції з виготовленням експериментального зразка або дослідної партії. Під інновацією розуміється кінцевий результат інноваційної діяльності, втілений у вигляді нової чи вдосконаленої продукції (послуги, техніки, технології,

організації виробництва) нового або вдосконаленого технологічного процесу, призначений для практичного використання в певній сфері діяльності з метою отримання прибутку, задоволення потреб і досягнення корисного ефекту [20, с. 16, 625].

Згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність» [18] інноваційний продукт є результатом науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки, що відповідає вимогам, встановленим у ст. 14 цього Закону. Слід підкреслити, що за законодавчим підходом об'єктом інноваційного продукту можуть бути лише технологія або продукція. Ні послуги, ні організаційно-технічні рішення не включені до складу зазначеного поняття. Як бачимо, у законодавстві України виділяється поряд із інновацією й інший об'єкт інноваційної діяльності – інноваційний продукт, який *фактично є проміжним об'єктом між новим рішенням, ідеєю та результатом від її впровадження – власне інновацією*. Інноваційний продукт створюється та існує на стадії дослідно-конструкторських робіт, оскільки виникає в результаті проведення комплексу науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт *для з'ясування, створення умов і надання необхідної форми для втілення ідеї, доведення розробки до впровадження* [4, с. 247]. Як зазначає Ю.Є. Атаманова, поняття «інновація» за українським законодавством не має прив'язки ні до об'єктів інтелектуальної власності, ні до результатів науково-дослідних робіт, що дає змогу вельми широко тлумачити поняття «інновації». До того ж, на відміну від багатьох наукових визначень інновацій, законодавча дефініція прямо не пов'язує їх з упровадженням, використанням та комерціалізацією новостворених інтелектуальних об'єктів, хоча її побудовано так, що інноваціями фактично визнається кінцевий результат запровадження або реалізації нових розробок, ідей (продукція, послуги, технологія, організаційно-технічні рішення) [4, с. 247].

Убачається, що недосконалість у визначенні поняття інновацій та інноваційний продукт суттєво ускладнює процес створення та запровадження інноваційних криміналістичних продуктів у практичній діяльності, зокрема й у слідчій, прокурорській, судовій та експертній. Відсутність чіткого визначення терміна «інновація» та «інноваційний продукт» стає перешкодою у створенні та запровадженні інновацій у практику протидії злочинності та не дає бажаного результату.

Великого методологічного значення в дослідженні цього поняття, на нашу думку, набувають різні підходи до розуміння «криміналістичного продукту» серед науковців-криміналістів. Наприклад, В.О. Образцов зауважує, що поняття криміналістичного продукту є родовим щодо двох видів об'єктів: криміналістичного наукового продукту та криміналістичного практичного продукту. Перший вид є результатом науково-дослідної діяльності у криміналістиці, який адресований слідчим, прокурорам, експертам, а також іншим дослідникам, особам, які викладають і вивчають криміналістику, у розрахунок на його використання ними у своїй науковій, навчально-педагогічній або практичній кримінально-процесуальній діяльності. Другий вид – це безпосереднє застосування та реалізація практичними працівниками рекомендацій, засобів і методик у слідчій діяльності [6, с. 23–29; 17, с. 75]. Тому криміналістичний продукт необхідно

розглядати у двох аспектах: теоретичному і практичному. Такої ж позиції дотримується О.О. Єйсман, який указував, що криміналістичний продукт – це сукупність усіх розробок, конструкцій, програм, технологій, які є продукцією криміналістичної науки, орієнтованою на досягнення практичних завдань [19, с. 6]. Зі свого боку В.Я. Колдін і Н.П. Яблоков застосовують термін *продукт криміналістичної науки* [13, с. 27].

З огляду на вищезазначене необхідно враховувати, що криміналістичний продукт можна розглядати як: 1) результат науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки, який є продуктом криміналістичної науки, результатом науково-дослідної діяльності у криміналістиці; 2) сукупність нових наукових рекомендацій, засобів, технологій, прийомів, методик, які походять від криміналістичної науки (нові криміналістичні засоби); 3) результат комплексного процесу розроблення, запропонування і запровадження (суб'єктами-розробниками (науковці, новатори та інші) та використання (суб'єктами-споживачами (слідчі, судді та інші) нових продуктів у криміналістиці у практичній діяльності з розслідування та запобігання злочинам, поширюючи межі їх використання і на інші види юридичної практики та сфери діяльності.

З огляду на викладене можна дійти висновку про існування інноваційних криміналістичних продуктів – як *наукових*, так і *практичних*. При цьому інноваційний криміналістичний продукт можна розглядати як: а) криміналістичне нововведення, що передбачає розроблення, запропонування і запровадження криміналістичного продукту, без його застосування на практиці; б) власне як криміналістичну інновацію в широкому розумінні, поняття, яке передбачає, крім розроблення, запропонування і запровадження, також і застосування такого інноваційного продукту на практиці в постійному режимі, і який дає позитивний ефект для покращення, удосконалення, оптимізації та іншого, тобто поняття, яке включає всі ознаки такого різновиду інновацій, а саме – криміналістичних інновацій.

Певного наукового інтересу набуває аналіз запропонованих підходів щодо розуміння поняття інноваційного криміналістичного продукту у криміналістиці. Наприклад, досліджуючи сутність криміналістичних інноваційних продуктів, Н.В. Жижина зазначає, що застосування їх у слідчій та судовій практиці має відповідати таким умовам: 1) використання інноваційного продукту на практиці має бути допустимим, при цьому не можуть порушуватися права та законні інтереси громадян, моральні, етичні норми; 2) під час застосування необхідно забезпечити збереження джерел доказової інформації та недопущення спотворень фіксованої інформації; 3) науковість і надійність таких продуктів, тобто сам продукт має базуватися на наукових даних, пройти апробацію, а в необхідних випадках – сертифікацію та бути рекомендованими до практичного використання; 4) кваліфікованість застосування таких продуктів, яке повинно здійснюватися відповідними спеціальними суб'єктами (слідчим, суддею, експертом, оперативними працівниками); 4) безпечність та ефективність застосування криміналістичних інноваційних продуктів; 5) необхідним є обов'язкове відображення умов, порядку і результатів застосування таких продуктів у процесуальних документах (протоколах слідчих, судових дій) [9].

На нашу думку, під час дослідження криміналістичних інноваційних продуктів, автор, на жаль, не дає визначення ані цього поняття, ані поняття криміналістичної інновації, проте зазначає, що їх створення та застосування у слідчій та судовій практиці має відповідати певним умовам, упускаючи важливу вимогу під час формування понять, а саме – виокремлення суттєвих ознак досліджуваних категорій. Крім того, мабуть, це можна визначити як позитивний момент, науковець доречно зазначає, що поступальний розвиток криміналістики являє собою інноваційну діяльність щодо створення різного роду інноваційних продуктів. Проте самого визначення цієї криміналістичної категорії автором, на жаль, не надається.

Певний науковий інтерес набувають дослідження криміналістичних інноваційних продуктів та їхніх ознак М.І. Долженко та Д.К. Таряника [8], які зазначають, що результатом інноваційної криміналістичної діяльності є створення інноваційного продукту. При цьому інноваційна діяльність тісно пов'язана з інноваційним процесом. Однак треба розуміти, що інноваційний процес завжди потребує серйозних затрат (фінансових, тимчасових, кадрових), а результати застосування на практиці не завжди очікувані, відповідно, присутній певний ризик. Серед ознак таких продуктів авторами виділяється інноваційність, новизна як властивість і параметри нової якості продукту як результат практичного або науково-технічного освоєння нововведення. Говорячи про інноваційність, науковці зазначають, що під інновацією зазвичай мається на увазі використання результатів наукових досліджень і розробок, які якісно відрізняються від попередніх аналогів, спрямованих на вдосконалення процесу діяльності виробництва, економічних, правових і соціальних відносин у сфері науки, культури, освіти та інших сферах діяльності. Як зазначається, інноваційний продукт у криміналістичній науці повинен відповідати таким ознакам, як: актуальність, ефективність, практичність, значимість, доцільність, законність [8, с. 274].

Цікаві судження щодо розуміння криміналістичного інноваційного продукту та інновації висловлено Н.Б. Нечаєвою [15], яка зазначає, що інновацією у криміналістиці слід уважати *впровадження* такого компонента, який відрізняється від використовуваного раніше принципами дії, інтелектуально-технологічними параметрами, методами організації та управління, з метою підвищення сукупного потенціалу ефективності розслідування злочинів. Ідеться про створення інноваційних продуктів у вузькому розумінні, як зазначає автор, саме «такого компонента», за якого таке криміналістичне нововведення, на думку автора, повинне мати певні властивості: бути значущим і здатним служити цілям кримінального переслідування; відповідати вимогам закону; бути своєчасним і зручним у використанні [15, с. 158–159].

Як зауважує автор, можна виділити два види інноваційних продуктів: *перші* створені спеціально для використання їх у розслідуванні або запобіганні злочинам, *другі* створюються для інших, неюридичних потреб, але активно застосовуються суб'єктами розслідування [14, с. 132–134]. Серед ознак і вимог до інноваційних криміналістичних продуктів автор називає такі: розроблення та впровадження інноваційних криміналістичних продуктів у розслідування злочинів повинно проводитися з урахуванням

міжнародного досвіду, досягнень, обміну передовими технологіями; впровадження інноваційних компонентів пов'язано з додатковими фінансовими витратами, використанням людських ресурсів і затрат сил; характер нововведень та їхня результативність не завжди мають прямо пропорційний зв'язок, оскільки будь-яке криміналістичне нововведення, як і запровадження інноваційного продукту, містить елемент ризику; розроблення та *використання інноваційних криміналістичних продуктів* у розслідуванні має враховувати технічне та нормативне вдосконалення вітчизняних стандартів, що регламентують застосування технологій [14, с. 134]. Крім того, на думку автора, важливою особливістю є те, що інноваційні продукти криміналістика генерує та використовує з різних суміжних галузей знань. При цьому серед найважливіших ставляться такі параметри криміналістичних нововведень, як доцільність, технічна можливість використання інновацій у розслідуванні і як очікуваний результат – ефективність [15, с. 156–157].

На нашу думку, такий запропонований автором підхід до визначення інновації у криміналістиці через розуміння такої категорії, як «компонент», є не досить виправданим, оскільки за своєю сутністю компонент – це складова частина чого-небудь, складник [15, с. 159]. Якщо припустити, як зазначає науковець, що інноваційний криміналістичний продукт (криміналістична інновація) – це якась компонента або складова частина чого-небудь, то не зовсім зрозумілим залишається, що є головним і визначальним у цій категорії, що утворює зміст цього визначення та які методи, засоби, прийоми, технології і т.д. входять саме в поняття цієї інновації. Тому важливо спочатку визначити зміст головного в досліджуваній категорії, її суттєві ознаки, а потім можливо уже й говорити про складники або складові частини розглядуваного предмета, явища та несуттєві ознаки розроблюваного поняття.

Пізнання сутності інноваційного криміналістичного продукту передбачає вивчення та дослідження властивостей та ознак цього поняття. При цьому під властивостями слід розуміти «якість, що являє собою відмінну особливість предмета явища чого-небудь» [16, с. 694]. До властивостей інноваційного криміналістичного продукту, на нашу думку, можна віднести такі: інноваційність (новизна), упредмеченість, суб'єктність, цілеспрямованість, затребуваність, практична спрямованість, ефективність. Розглянемо їх.

1. *Інноваційність (новизна)* – ознака, яка характеризує характер і ступінь *новизни* такого продукту, вона пов'язана зі створенням і виникненням нових властивостей об'єкта, значні поліпшення його параметрів і характеристик, які якісно відрізняються від попередніх аналогів. Інноваційність такого продукту означає, що вони: є новостворені, або новозастосовані, або вдосконалені, вони суттєво поліпшують властивості об'єкта. Ба більше, покращення властивостей і параметрів інноваційного продукту має бути суттєвим, застосування таких продуктів має підвищувати якість та ефективність системи.

2. *Упредмеченість* – означає, що такий продукт є *кінцевим результатом* інноваційної діяльності у вигляді нового упредметненого (матеріалізованого та нематеріалізованого) об'єкта. При цьому матеріалізований об'єкт може бути втілений у вигляді нового продукту або продукції

(науково-технічні засоби, прилади, апаратура, інструменти та інші), або технологій, і він є уречевленим, а нематеріалізований об'єкт може створюватися у вигляді нових послуг, рішень та іншого. Тому упредмеченість інноваційних продуктів означає, що кінцевим результатом такої діяльності є розроблення, впровадження та застосування новітніх засобів (техніко-, тактико-, методико-криміналістичних), узагальнено вони можуть найменуватися «інноваційні засоби», які втілені у вигляді нового упредметненого інноваційного засобу.

3. *Цілеспрямованість* – свідчить про те, що застосування таких продуктів має цільову спрямованість на досягнення мети, поєднуються вони прагненням до досягнення цілей, а саме: такі продукти мають бути здатними служити цілям кримінального провадження, судового розгляду, розв'язувати криміналістичні завдання. Інноваційні продукти передусім пов'язані з інноваційним процесом, що являє собою сукупність етапів, стадій і сукупності дій із досягнення цілі та результатів в інновації. При цьому ціль розглядається як сформоване бажання в певній сфері діяльності суб'єктів розслідування та судового розгляду, тобто це бажані досягнення, результати або напрями, які пов'язані з запобіганням помилкам, зменшенням процесуальних затрат, збільшенням показників ефективності розслідування, скороченням термінів розслідування та іншим. Досягнення цілей інновацій обов'язково кореспондуються із цілями розслідування та досягаються за допомогою створення та використання інноваційних криміналістичних засобів.

4. *Суб'єктність* – ознака, яка характеризує кваліфіковане застосування криміналістичних таких продуктів, яке повинно здійснюватися відповідними спеціальними суб'єктами (слідчим, суддею, експертом та іншими), що зобов'язує їх досконало знати та правильно використовувати такі інноваційні засоби. Практичне застосування інноваційних продуктів здійснюється спеціальними суб'єктами, які наділені спеціальними функціональними повноваженнями з їх застосування, пройшли фахову підготовку та володіють знаннями та практичними навичками використання інновацій для розв'язання завдань розслідування та іншого. Велике значення для характеристики цієї ознаки є усвідомлення таким суб'єктом перспектив застосування інноваційних засобів і методів та недопущення порушень криміналістичних рекомендацій.

5. *Затребуваність* – така ознака вказує на здатність задовольняти запити практики та окремих суб'єктів їх застосування, тобто вона пов'язана з нагальною необхідністю (потребою) в таких продуктах на практиці, їхня ефективність і застосування перевіряються шляхом апробації через практичну діяльність. Убачається, що конкретна потреба практики зумовлює необхідність та актуальність створення конкретно-визначеного нового продукту, який може бути як новоствореним, так і вдосконаленим, тобто інноваційного продукту з певним ступенем і характером його новизни. Необхідність впровадження інновацій у правозастосовну діяльність зумовлена об'єктивними причинами, зокрема, зміни у структурі самої злочинності потребують адекватних криміналістичних засобів протидії, пов'язаних із використанням інновацій

6. *Практична спрямованість* – свідчить про те, що такий новий продукт є розроблений і запропонований для практичного використання, але поки що він не запроваджений і не використовується на практиці. Крім того, важливо враховувати, що інноваційні криміналістичні продукти втілені лише у вигляді нової матеріалізованої продукції (продукту) або технології; при цьому нематеріалізовані об'єкти (ні послуги, ні організаційно-технічні рішення і т.д.) не включаються до складу поняття цього продукту та його розуміння. Практична спрямованість тісно пов'язана з життєвим циклом інновації (новація-нововведення-інновація) та *етапністю* інноваційних засобів (розроблення, впровадження та застосування). Визначальним у цьому процесі є практична застосовуваність інноваційного продукту, після запровадження та застосування на практиці такий продукт стає криміналістичною інновацією.

7. *Ефективність* – наявність стійкого позитивного ефекту у процесі їх застосування, який пов'язаний із підвищенням якості, ефективності та результативності розслідування кримінальних правопорушень, спрямований на оптимізацію слідчої діяльності та протидії злочинам. Ефективність – це відносний ефект, результативність процесу (операції, проекту, послуги, засобу, рішення), які визначаються як відношення ефекту, результату до витрат, що зумовили та забезпечили отримання такого позитивного ефекту [15, с. 156–157]. Під час застосування такого продукту слід враховувати вид ефекту: а) підвищення якості розслідування, результативності проведення слідчих (розшукових) дій та іншого; б) зменшення затратних ресурсів (процесуальні, кадрові, фінансові, психологічні); в) виявлення, запобігання та усунення негативних моментів у процесі розслідування (помилки, конфліктів, корупційних ризиків, професійної деформації, перевантаження слідчих, психологічної напруги, застосування незаконних методів розслідування та іншого).

Розмаїття запропонованих підходів до розуміння поняття криміналістичного інноваційного продукту, доволі суб'єктивна інтерпретація науковцями цієї криміналістичної категорії не сприяють остаточному формуванню наукової концепції інновацій у криміналістиці. Ось чому формулювання уніфікованого визначення поняття інноваційного криміналістичного продукту можливе шляхом виокремлення найбільш істотних її ознак. Як зазначається у літературі, «оскільки зміст поняття становлять необхідні, істотні ознаки предмета, то визначити поняття – означає з'ясувати істотні ознаки цього предмета» [11, с. 48].

Багатоваріантність ознак інноваційного криміналістичного продукту, різна їх інтерпретація зумовлюють потребу їх класифікації передусім за ступенем значущості. Беручи до уваги зазначений критерій, вважаємо за доцільне поділяти ознаки, що притаманні такій криміналістичній категорії на суттєві та несуттєві. *Суттєвими* є ті ознаки, що знаходять своє відбиття у визначенні поняття інноваційного криміналістичного продукту. Суттєві ознаки здебільшого в запропонованих науковцями визначеннях відсутні або нерідко ігноруються, що призводить до розширеного тлумачення криміналістичних інновацій як чогось нового у криміналістиці [21], як деяких новел, нововведень, новацій, які пов'язані із криміналістикою та правозастосовною практикою.

Несуттєві ознаки, хоча і не входять до змісту поняття інноваційного криміналістичного продукту, однак апріорні знання щодо них зумовлюють сутність цієї криміналістичної категорії. До таких можна віднести: креативність та оригінальність у розробленні та створенні інноваційного продукту; впровадження інноваційних компонентів пов'язано з додатковими фінансовими затратами та використанням людських та інших ресурсів; розроблення та впровадження таких продуктів у практику повинно проводитися з урахуванням міжнародного досвіду та передових технологій; обов'язкове відображення умов, порядку та результатів застосування таких продуктів у процесуальних документах [14, с. 124]; характер і результативність впровадження таких продуктів містять елементи ризику та має певні невизначеності [14]; інноваційні криміналістичні продукти повинні відповідати вимогам закону [15]; розроблення та впровадження таких інноваційних продуктів у практику нерідко пов'язано з конфліктністю та небажанням їх використовувати із суб'єктивних мотивів та іншого. Як убачається, здебільшого вони є певними умовами та вимогами, які пред'являються до інноваційних продуктів у криміналістиці.

До суттєвих ознак інноваційного криміналістичного продукту, на нашу думку, можна віднести такі: 1) науково-технічна *новизна* такого продукту, який може бути новотвореним, або новозастосованим, або вдосконаленим, тому така ознака передусім пов'язана зі створенням і виникненням нових властивостей інноваційного продукту, поліпшенням його параметрів і можливостей; 2) такий інноваційний продукт є *розробленим і запропонованим для практичного використання*, але поки що він не запроваджений і не використовується на практиці, і втілений він у вигляді нової матеріалізованої продукції (продукту) або технології; при цьому нематеріалізовані об'єкти (ні послуги, ні організаційно-технічні рішення і т.д.) не включаються до складу зазначеного поняття та його розуміння; 3) він *розробляється, створюється та існує на стадії науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт*, оскільки виникає в результаті їх проведення для з'ясування, створення умов та надання необхідної форми для втілення ідеї та доведення розроблення до впровадження; 4) такий інноваційний продукт, порівняно із застосовуваною вже інновацією, *фактично посідає проміжне місце та є проміжним об'єктом між новою запропонованою ідеєю, рішенням (новація) і результатом від її впровадження, тобто використовуваною вже на практиці криміналістичною інновацією*; 5) *затребуваність на практиці та здатність задовольняти запити та потреби практики* й окремих суб'єктів їх застосування; 6) *спрямованість такого продукту на розв'язання криміналістичних та інших завдань* у тій чи іншій сфері діяльності або завдань з окремих питань чи ситуацій розслідування, судового розгляду та правозастосування; 7) *розроблення та запропоновання для практичного використання* інноваційних продуктів розраховуються на їх подальше застосування спеціальними суб'єктами (слідчим, суддею, експертом та іншими), які мають бути кваліфіковано підготовленими та усвідомлювати перспективи їх застосування; 8) *чітка орієнтованість* такого інноваційного продукту на *стійкий позитивний ефект* у процесі його подальшого

(можливого) застосування, зокрема, таким ефектом може бути підвищення якості та результативності правозастосовної діяльності, її оптимізація або розв'язання окремих криміналістичних завдань тощо.

Отже, на нашу думку, *інноваційний криміналістичний продукт* – це розроблена та запропонована для запровадження у практику нова продукція (продукти) або технології, що є результатом науково-дослідних або дослідно-конструкторських розробок, які розраховується на їх подальше застосування кваліфікованими спеціальними суб'єктами і спрямовані на розв'язання криміналістичних завдань і забезпечення оптимізації, підвищення якості та результативності правозастосовної діяльності.

У цьому плані правильно зазначається у літературі, що до інноваційних криміналістичних продуктів необхідно відносити розробки в галузі криміналістичної техніки, тактики та методики розслідування злочинів, а саме: нові або вже наявні й адаптовані до потреб слідчої практики техніко-криміналістичні засоби, сучасні інформаційні технології, електронні бази знань, методи фіксації, аналізу та оцінки доказової інформації, нові тактичні прийоми, їхні комплекси, тактичні комбінації та операції, алгоритми першочергових слідчих (розшукових) дій і перевірки типових слідчих версій, методики розслідування нових видів злочинів та інші [27; 28; 30].

Убачається, що у методологічному плані такий підхід є обґрунтованим і виступає методологічним фундаментом для подальших криміналістичних досліджень цієї проблематики. Такі методологічні положення мають велике значення, зокрема, і для формування поняття інноваційного криміналістичного продукту, криміналістичної інновації, інноваційного криміналістичного процесу та, взагалі, окремої криміналістичної теорії інновацій.

На нашу думку, *криміналістична інновація* – це розроблені, впроваджені та застосовані на практиці новітні техніко-, тактико-, методико-криміналістичні засоби, що є результатом науково-дослідних або дослідно-конструкторських розробок, втілених у вигляді нового продукту (продукції), технології, послуги, рішення, які застосовуються кваліфікованими спеціальними суб'єктами у практичній діяльності та спрямовані на ефективне розв'язання криміналістичних завдань, забезпечення оптимізації, підвищення якості та результативності правозастосовної практики й подальшого інноваційного розвитку криміналістичної науки.

Як бачимо, основними категоріями криміналістичної інноватики є поняття «інноваційний криміналістичний продукт» і «криміналістична інновація». Аналіз сутності цих понять дає підстави стверджувати, що вони є окремими різновидами засобів криміналістичної інноватики. *По-перше*, інноваційний криміналістичний продукт і криміналістична інновація є відносно новими, специфічними діяльними категоріями, що розкривають функціональну сторону інноваційних засобів криміналістики, які застосовуються кваліфікованими суб'єктами (слідчим, суддею, експертом та іншими) і є суб'єктами-споживачами таких інновацій, а з іншого боку – це процес розроблення, пропонування та запровадження інноваційних продуктів, який здійснюється суб'єктами-розробниками (науковцями, новаторами та іншими) у вигляді результатів науково-дослідних або дослідно-конструкторських розробок. *По-друге*, інноваційний криміналістичний

продукт і криміналістичну інновацію слід розглядати не як конкуруючі між собою криміналістичні категорії, а навпаки, як такі, що доповнюють одне одного, що в сукупності створюють єдиний, найбільш ефективний механізм отримання та збору доказової інформації, забезпечення оптимізації, підвищення якості та ефективності правозастосування та розв'язання криміналістичних завдань. Проте кожна із зазначених категорій має притаманні лише їй властивості, суттєві ознаки, зміст, роль і призначення та власні завдання у процесі їх застосування на практиці.

З огляду на викладене важливим напрямом удосконалення понятійного апарату криміналістичної інноватики є уточнення та уніфікація термінів і понять цієї теорії, а також дослідження проблем розроблення, впровадження та застосування інноваційних криміналістичних продуктів на практиці. Водночас аналіз криміналістичної літератури та практики свідчить про те, що нині склалася парадоксальна ситуація, за якої криміналістика, розробляючи свої рекомендації, зокрема й криміналістичні інновації, спеціально не займається цілеспрямованим дослідженням питань, присвячених їх впровадженню у практичну діяльність [24]. Водночас проблеми впровадження таких інновацій у практику є принципово важливими, оскільки це пов'язано із прикладною функцією криміналістики, крім того, останнім часом досить багато інновацій у криміналістиці не були реалізовані на практиці. Причини цього різні, вони можуть бути як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. Тому причини не впровадження та незатребуваності криміналістичних інновацій мають стати предметом окремих криміналістичних досліджень.

Ба більше, узагальнення та аналіз слідчої практики свідчать про очевидний низький рівень використання інновацій у досудовому слідстві. Так, за результатами анкетування слідчих прокуратури України з'ясовано, що причинами такого стану речей є: відсутність інноваційних розробок, придатних для запровадження у слідчу діяльність (на це вказало 52,4% опитаних нами респондентів); відсутність науково-практичних рекомендацій з їх використання (4,1%); відсутність у слідчих навичок із використання цих інновацій (2,7%); недосконалість наявних засобів (9,6%); недостатня компактність нових техніко-криміналістичних засобів (3,1%) та інші. Лише 39,3% з числа опитаних слідчих під час провадження досудового слідства використовують інформаційні технології накопичення, обробки та використання криміналістично значущої інформації, а саме: інформаційні бази даних (36,5%); базу законодавства України (38,3%); криміналістичні обліки (20,0%); автоматизоване робоче місце слідчого (12,1%); електронні довідники (21,7%) [28, с. 41].

Найчастіше причинами ігнорування інноваційних криміналістичних розробок можна виділити такі: 1) недостатню професійну підготовку суб'єктів слідчих і спеціалістів, відсутність у них спеціальних знань для роботи з інноваційними розробками та засобами; 2) необґрунтовану відмову від застосування нових науково-технічних засобів і методів дослідження; 3) відсутність кваліфікованої підготовки, необхідних знань і навичок: зокрема науково-методичної літератури та детальних інструкцій з їх застосування; 4) негативне ставлення окремих суб'єктів до нововведень і

необхідності спеціальної фахової підготовки та інші. Отже, можна зробити висновок, про те, що впровадження інновацій багато в чому залежить саме від людського фактора, від рядових співробітників правоохоронної системи до їхніх керівників [8]. Тому розроблення та впровадження інновацій у діяльність органів досудового слідства неможливі без взаємодії розробників інноваційного продукту з його споживачами (співробітниками слідчих органів). Усі ці питання вимагають подальшого дослідження та свого належного правового врегулювання [28, с. 44].

На нашу думку, вказані обставини зумовлено методологічними прорахунками у криміналістиці, що не дають змоги розрізнити інноваційний криміналістичний продукт, криміналістичну новацію та новації. Новели, щось нове у криміналістиці, яке пропонується, але не є затребуване на практиці та не знайшло свого ефективного практичного застосування. Отже, викладене ще раз підтверджує доцільність і необхідність виділення як самостійного такого завдання криміналістики, як наукове забезпечення впровадження у практичну діяльність розроблених криміналістичних інноваційних продуктів, методів, прийомів і засобів. Убачається, що виокремлення та постановка такого завдання, його подальше дослідження суттєво впливає на розроблення інноваційних криміналістичних продуктів, дієвих криміналістичних рекомендацій практичного спрямування, визначає зміст і напрями інноваційного розвитку криміналістики.

Висновки. Отже, успішне розв'язання практичних завдань криміналістики передбачає розроблення та формування категоріально-понятійного апарату цієї науки і має враховувати теоретико-методологічні проблеми розроблення, впровадження інноваційних криміналістичних продуктів, а також можливості застосування криміналістичних інновацій у правозастосовній діяльності. Наявність окремих проблем незатребуваності та невпровадження у практику інноваційних криміналістичних продуктів криміналістики свідчить проте, що у криміналістиці повинна існувати система наукових положень, об'єднаних у криміналістичну теорію, що забезпечують перехід із системи наукового знання та запровадження їх у практичну діяльність із метою оптимізації процесу реалізації криміналістичних рекомендацій. На нашу думку, така теорія може називатися «криміналістичною інноватикою». Як убачається, криміналістичну інноватику слід розглядати як науковий напрям, а також як специфічну діяльність уповноважених законом суб'єктів. Криміналістична інноватика є окремою галуззю наукових знань, вона пов'язана з теорією інноватики, соціальною та юридичною інноватикою, теорією криміналістики та іншими галузями знань [23; 24].

Окремого поглибленого вивчення, критичного аналізу та подальших наукових розробок потребують методологічні проблеми розроблення, формування та уніфікації категоріально-понятійного апарату криміналістичної інноватики як одного з доволі нових наукових напрямів у криміналістиці, що формується. Під час розроблення та формування основних понять і категорій криміналістичної інноватики як нового наукового напрямку має застосовуватися комплексний підхід, який включає систему загальнонаукових і спеціально-наукових методів наукового пізнання, а також наукові положення загальної теорії криміналістики. Врахування зазначених поло-

жень і різних аспектів під час формування наукового розуміння основних понять цієї наукової концепції мають базуватися на системно-структурному, технологічному, діяльнісному, функціональному підходах, які є методологічним фундаментом для створення передумов формування окремої криміналістичної теорії – криміналістичної інноватики. Розроблення наукової криміналістичної інноватики може стати новою парадигмою криміналістичної науки, здатною підняти на більш високий теоретико-методологічний рівень проведення наукознавчих досліджень у криміналістиці.

Література

1. Аверьянова Т.В. Инновации в криминалистике и судебной экспертизе. *Уголовно-процессуальные и криминалистические проблемы борьбы с преступностью*. Всерос. науч.-практ. конф. Орловский юрид. ин-т МВД России им. В.В. Лукьянова. 2015. С. 11–16.
2. Аверьянова Т.В., Белкин Р.С., Корухов Ю.Г., Россинская Е.Р. Криминалистика : учеб. для вузов / под ред. Р.С. Белкина. Москва, 1999. 990 с.
3. Антонюк Л.Л., Поручник А.М., Савчук В.С. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : монографія. Київ : КНЕУ, 2003. 394 с.
4. Атаманова Ю.Є. Господарсько-правове забезпечення інноваційної політики держави : монографія. Харків : Вид-во «ФІНН», 2008. 424 с.
5. Белкин Р.С. Курс криминалистики : в 3 тт. Т. 1: Общая теория криминалистики. Москва : Юристъ, 1997. 408 с.
6. Бертовский Л.В., Образцов В. А. Криминальный продукт как элемент криминалистической характеристики преступлений в сфере производства. *Сибирские криминалистические чтения*. Иркутск, 2004. С. 23–29.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ ; Іпринь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
8. Долженко Н.И, Таряник Д.К. Инновации в криминалистическом обеспечении раскрытия и расследования преступлений: некоторые проблемы внедрения и пути их решения. *Научный альманах*. 2017. № 5-1. С. 272–277.
9. Жижина М.В. Инновационное развитие криминалистики на современном этапе. *Lex Russica (Научные труды МГЮА)*. 2012. № 1. С. 117–125.
10. Жижина М.В. Инновационный путь развития криминалистики на современном этапе. *Вестник криминалистики* / отв. ред. А.Г. Филиппов. Москва, 2012. Вып. 1 (41). С. 18–24.
11. Жеребкін В.Є. Логіка : підручник. 9-е вид., стер. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2006. 256 с.
12. Когутич І.І. Тенденції пристосування криміналістичних знань у здійсненні судочинства. *Вісник Львівського університету. Серія : Юридична*. 2013. Вип. № 57. С. 336–341.
13. Криминалистика : учебник / Герасимов В.Н., Колдин В.Я., Крылов В.В., Куликов В.И. и др.; под ред. Н.П. Яблокова. Москва : БЕК, 1996. 568 с.
14. Нечаева Н.Б. К вопросу о новых инновационных криминалистических продуктах в расследовании преступлений. *Актуальные вопросы юриспруденции. Сборник науч. трудов по итогам межд. науч.- практ. конф.* 2016. С. 132–134.
15. Нечаева Н.Б. Инновации в криминалистике. *Ленинградский юридический журнал*. 2013. № 2 (32). С. 158–165.
16. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка : 80000 слов и фразеологических выражений. 3-е изд. Москва : АЗЪ, 1995. 944 с.
17. Образцов В.А. К вопросу о парных категориях в криминалистике. *Lex Russica (Научные труды МГЮА)*. 2007. № 4. С. 73–75.
18. Про інноваційну діяльність : Закон України від 5 грудня 2012 р. № 5460-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 36. Ст. 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
19. Селиванов Н.А., Танасевич В.Г., Эйсман А.А. Советская криминалистика: теоретические проблемы. Москва : Юридическая литература, 1978. 192 с.
20. Селиванов С.Г., Гузаиров М.Б., Кутин А.А. Инноватика : учебник. 3-е изд., доп. Москва : Машиностроение, 2013. 640 с.
21. Холопов А.В. Новое в криминалистике. *КриминалистЪ*. 2011. № 1 (8). С. 127–129.

21. Шевчук В.М. Інноваційні напрямки розвитку криміналістики. *Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці* : мат-ли міжнар. «круглого столу», м. Харків, 12 грудня 2019 р. ; редкол.: В.Ю. Шепітько (голов. ред.), В.А. Журавель, В.М. Шевчук, Г.К. Авдеева. Харків : Право, 2019. С. 142–147.

22. Шевчук В.М. Сучасний стан та тенденції розвитку криміналістики: актуальні проблеми сьогодення. *Проблеми законності*. 2019. Вип. 146. С. 234–246.

23. Shevchuk V. Criminalistic innovation: modern problems of formation and prospects for research. *Perspectives of world science and education : abstracts of VIII International Scientific and Practical Conference*. CPN Publishing Group (April 22–24, 2020). Osaka, Japan. 2020. P. 158–168.

24. Shevchuk V. Innovations in criminalistic and practice of their implementation in law enforcement activity. *Modern science: problems and innovations. Abstracts of the 2nd International scientific and practical conference*. SSPG Publish (May 3–5, 2020). Stockholm, Sweden. 2020. P. 903–913.

25. Шепітько В.Ю. Інновації в криміналістиці як віддзеркалення розвитку науки. Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці : мат-ли міжнар. «круглого столу», м. Харків, 12 грудня 2019 р. Харків, 2019. С. 147–150.

26. Шепітько В.Ю. Проблеми оптимізації науково-технічного забезпечення слідчої діяльності в умовах змагального кримінального провадження : мат-ли наук. конф. за результатами роботи фахівців НДІ інституту вивчення проблем злочинності ім. акад. В.В. Сташиса НАПрН України за фонд. темами у 2018 р., м. Харків, 26 березня 2019 р. Харків : Право, 2019. С. 144–147.

27. Шепітько В.Ю., Журавель В.А., Авдеева Г.К. Інновації в криміналістиці. *Інноваційні засади техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції* : монографія / ред.: В.Ю. Шепітько, В.А. Журавель. Харків, 2017. С. 13–19.

28. Шепітько В.Ю., Журавель В.А., Авдеева Г.К. Інновації в криміналістиці та їх впровадження в діяльність органів досудового слідства. *Питання боротьби зі злочинністю* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2011. Вип. 21. С. 39–45.

29. Шепітько В.Ю., Авдеева Г.К. Проблеми застосування науково-технічних засобів та інноваційних продуктів у діяльності органів правопорядку. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2019. Вип. 20. С. 11–26.

30. Шепітько В.Ю., Авдеева Г.К. Інновації в криміналістиці. *Велика українська юридична енциклопедія* : у 20 тт. Харків : Право, 2016. Т. 20 : Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія / редкол.: В.Ю. Шепітько (голова) та ін. : Нац. акад. прав. наук України, 2018. С. 337–338.

А н о т а ц і я

Шевчук В. М. Інноваційні криміналістичні продукти у правозастосовній діяльності: поняття, ознаки та проблеми впровадження у практику. – Стаття.

Статтю присвячено проблемі дослідження поняття інноваційного криміналістичного продукту, його ознак, властивостей, теоретичних проблем розроблення та практики їх впровадження у правозастосовну діяльність. Проведено аналіз наукових підходів до розуміння інноваційного криміналістичного продукту, запропоновано його визначення, виокремлено суттєві ознаки та властивості, проаналізовано його співвідношення з поняттям криміналістичної інновації. Розглядаються основні властивості інноваційного криміналістичного продукту: інноваційність (новизна), упредмеченість, суб'єктність, цілеспрямованість, затребуваність, запровадженість у практику, ефективність. Визначено основні інноваційні напрями використання засобів криміналістики у правозастосовній діяльності, які забезпечують її ефективність і результативність. Обґрунтовується, що методологічним підґрунтям розроблення та впровадження інноваційних криміналістичних продуктів у правозастосовній діяльності виступають також діяльнісний, системно-структурний і технологічний підходи, використання яких є перспективним для формування окремої криміналістичної теорії – криміналістичної інноватики. Досліджуються проблеми незатребуваності та не впровадження інноваційних криміналістичних продуктів у правозастосовну діяльність, роль суб'єктів-розробників і суб'єктів-споживачів. Сформульовано пропозиції та авторське бачення щодо розв'язання окремих дискусійних питань, пов'язаних із інноваційними продуктами у криміналістиці та правозастосовній практиці. Досліджуються питання створення інноваційних криміналістичних продуктів у криміналістиці та проблеми їх впровадження

у практику, акцентується увага на причинах незатребуваності та не впровадження криміналістичних інновацій. Обґрунтовується, що створення та застосування інноваційних криміналістичних продуктів сьогодні є пріоритетним завданням криміналістики та нагальною потребою практики. Зазначається, що комплексний підхід у розробленні та формуванні основних понять криміналістичної інноватики є методологічним фундаментом для подальших досліджень цієї проблематики, який визначає перспективні напрями розвитку криміналістичної науки.

Ключові слова: криміналістична інновація, інновації у криміналістиці, криміналістична інноватика, інноваційні напрями розвитку криміналістики.

S u m m a r y

Shevchuk V. M. Innovative criminalistic products in law enforcement activities: concepts, features and problems of implementation in practice. – Article.

The article is devoted to the problem of researching the concept of innovative criminalistic product, its features, properties, theoretical problems of development and practice of their implementation in law enforcement activities. An analysis of scientific approaches was conducted to understanding of the innovative criminalistic product, its definition is offered, the essential signs and properties are allocated, its correlation with the concept of criminalistic innovation is analyzed. The main ones properties of an innovative criminalistic product are considered: innovation (novelty), objectivity, subjectivity, purposefulness, demand, implementation in practice, efficiency. The main innovative areas of use of criminalistics in law enforcement activities, which ensure its efficiency and effectiveness, are identified. It's substantiated that the methodological basis for the development and implementation of innovative criminalistic products in law enforcement activities are also active, system-structural and technological approaches, the use of which are perspective for the formation of a separate criminalistic theory – criminalistic innovation. The problems of unclaimed and non-implementation of innovative criminalistic products in law enforcement activities, the role of subject-developers and subject-consumers are researched. The proposals and the author's vision on the decision of separate debatable questions connected with innovative products in criminalistics and law enforcement practice are formulated. The issues of creation of innovative criminalistic products in criminalistics and the problems of their implementation in practice are researching, attention focused on the reasons for unclaimed and non-introduction of criminalistic innovations. It is substantiated that the creation and application of innovative criminalistic products today is a priority task of criminalistics and an urgent need of practice. It's noted that a comprehensive approach to the development and formation of the basic concepts of criminalistic innovation is a methodological foundation for further research on this issue, which identifies promising areas of criminalistic science.

Key words: criminalistic innovation, innovations in criminalistics, criminalistic innovation, innovative directions of development of criminalistics.